

СИСТЕМА РОБОТИ З УСПІШНОЇ АДАПТАЦІЇ ДІТЕЙ РАННЬОГО ВІКУ В ЗАКЛАДІ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

***Анотація.** Мета статті – дібрати ефективні форми і засоби роботи педагогічного колективу з успішної адаптації дітей раннього віку до закладу дошкільної освіти. Адаптація як психолого-педагогічна проблема є в центрі уваги багатьох дослідників, її визначають як: фізіологічне пристосування систем організму до нових умов; перебудову психічних процесів; організацію соціальної взаємодії з іншими учасниками групи. У дітей раннього віку на початку перебування у закладі дошкільної освіти виникає потреба в усіх названих змінах. Відсутність поруч близьких людей, нове соціальне і предметне середовище, вимоги педагогів до поведінки, режим гігієнічних процедур і навчання викликає ряд фізіологічних, психічних і поведінкових реакцій у дитини. Однак перебіг цього процесу можна зробити набагато м'якшим і ефективнішим, впроваджуючи в практику систему взаємодії усіх учасників – педагогічного колективу, дітей і їх батьків та інших близьких людей. Ця взаємодія передбачає різноманітні організаційні форми та засоби.*

Система організації адаптації включає три етапи, охоплюючи також підготовку і дітей, і батьків до відвідування закладу дошкільної освіти, та післяадаптаційний період, під час якого підводяться підсумки перебігу звикання дитини до нових умов. Система роботи педагогічного колективу закладу починається зі співпраці з батьками: надання їм достатньої інформації про правила функціонування ЗДО та очікувані прояви у здоров'ї й поведінці дитини. Формами, які забезпечують це, є консультації – індивідуальні та групові; батьківські збори; бібліотека довідкової літератури; День відкритих дверей та День сім'ї; анкетування; спільні проєкти. Для створення комфортного середовища для вихованців-новачків потрібно використовувати цікаві форми і засоби (спільні з батьками проєкти, ігри, спеціальні заняття, стенди, свята тощо). Рекомендовано протягом дня використовувати ігри, забавлянки, вірші та оповідання. У даній статті запропоновано тематичний план занять, покликаних полегшити адаптацію дітей раннього віку до умов закладу дошкільної освіти, де вказано завдання кожного заняття і конкретні види діяльності для їх виконання.

***Ключові слова:** діти раннього віку, адаптація, заклади дошкільної освіти, форми співпраці з батьками, заняття в групах раннього віку.*

Постановка проблеми. Активна соціалізація маленького громадянина за межами родини, вихід в суспільство починається з груп раннього віку закладу дошкільної освіти. Залишитися без батьків навіть на кілька годин – це джерело надзвичайного хвилювання для дитини. Усім відомо, що у перші дні відвідування закладу дошкільної освіти діти часто плачуть, не можуть включитися у навчальну й ігрову діяльність, до цього долучається необхідність підлаштовуватися до вимог вихователя. Отже, актуальною проблемою для педагогів стає створення спеціальних умов адаптації дітей раннього віку в закладах дошкільної освіти. Базовий компонент дошкільної освіти визначає, що заклади дошкільної освіти є інститутом соціалізації дитини, який повинен забезпечити не тільки розвиток, але й фізичний та психологічний комфорт вихованцям [1, с. 4].

Аналіз актуальних досліджень. Проблема адаптації дітей раннього віку до закладу дошкільної освіти виникла з самого початку існування дошкільних установ і залишається актуальною в реаліях 21 століття. Аналіз досліджень з цього питання показав, що в центрі уваги залишаються переважно фізіологічні та індивідуально-психологічні показники адаптованості дитини. Соціально-психологічні чинники аналізуються тільки з позиції своєрідності нового соціального середовища закладу освіти. Розробки з цієї проблеми можна знайти у працях Т. Алексеєнко, П. Анохіна, А. Белова, В. Войтко, Л. Дикої, Н. Захарової, І. Кумаріна, В. Іллічової, С. Шапкіна, Т. Гурковської, О. Шаталової. Як психолого-педагогічна проблема адаптація вивчалася О. Кононко, Т. Науменко, С. Мещеряковою, Ж. Юзвак та багатьма іншими. Однак залишається актуальним питання розробки і впровадження у практику закладів дошкільної освіти систематичної роботи з підтримки дітей у цей непростий період, а також співпраці з їхніми родинами.

Мета статті – дібрати ефективні форми і засоби роботи педагогічного

колективу з успішної адаптації дітей раннього віку до закладу дошкільної освіти.

Виклад основного матеріалу. У першу чергу ми встановимо, яка з багатьох дефініцій поняття «адаптація» відповідає темі нашої статті, зокрема, щодо дітей раннього віку. Адаптацію саме як соціалізацію розглядає Н. Захарова. Згідно автору, є такі напрямки визначення адаптації людини: як системний процес, спрямований на фізіологічне пристосування організму; як результат функціонування системи; як пристосування внаслідок зміни самої системи; як характеристика актуальних і потенційних можливостей організму. Під даним процесом розуміють взаємозв'язок між живим організмом і навколишнім середовищем [11, с. 2].

Адаптація є активним процесом, що призводить або до позитивних (адаптованість, тобто сукупність всіх корисних змін організму і психіки) результатів, або негативних (стрес) наслідків для організму. При цьому виділяються два основних критерії успішної адаптації: внутрішній комфорт (емоційна задоволеність) і зовнішня адекватність поведінки (здатність легко і точно виконувати вимоги середовища) [2, с. 56].

Фізіологічна адаптація передбачає зміни діяльності функціональних систем організму (дихальної, травної, серцево-судинної та інших), спрямованих на пристосування організму до нових умов природного середовища. Психічна адаптація – перебудова динамічного стереотипу відповідно до нових умов оточення. Соціальна адаптація – встановлення оптимальної взаємодії особистості та групи, засвоєння її норм і традицій, оволодіння новими засобами і стереотипом поведінки; входження у рольову структуру групи [4, с. 55; 12].

Л. Кравчук виділяє процеси, які відбуваються під час адаптаційного періоду дитини в освітньому закладі: фізіологічне пристосування систем організму до нового режиму дня, психічних і фізичних навантажень; формування нових способів і прийомів навчальної діяльності; емоційна оцінка змін в оточенні як комфортних або дискомфортних і відповідне

регулювання поведінки [8, с. 4].

Н. Маковецька у своїй роботі дійшла висновку про те, що в результаті зміни соціальних відносин (що характерно для періоду приходу до закладу дошкільної освіти) у дітей раннього віку виникають значні труднощі, причому саме в період відвідування закладу формуються основні властивості й особистісні якості, від яких великою мірою залежить весь подальший розвиток взаємодії дитини з соціальним довкіллям. Але в зв'язку з відсутністю близьких для дитини людей, зміною предметного і соціального оточення, звичних умов і режиму життя, вона перебуває в тривожному стані, який визначає її емоційну напруженість. [9, с. 13].

О. Шаталова виділила проблеми, що характеризують складний період звикання дитини до нових умов: дитина плаче, збираючись в садок, добре помітно емоційну напруженість, занепокоєння або загальмованість; важко розлучається з батьками; зниження апетиту (або відмова від їжі); порушення сну; різні зміни в поведінці (плаксивість, нервозність, апатія, агресія); зниження імунітету, підвищення захворюваності; змінюється активність дитини стосовно предметного середовища: іграшки стають нецікавими та не привертають належної уваги, падає рівень мовленнєвої активності, зникає потреба в спілкуванні з однолітками та дорослими [13, с. 329].

Надходження дітей раннього віку до закладу дошкільної освіти вимагає підвищеної уваги і від батьків і від всього персоналу закладу. Робота щодо забезпечення адаптаційного періоду здійснюється в три етапи:

Перший етап – до надходження дітей в групу (з моменту запису дитини батьками – перші відвідини закладу дошкільної освіти).

Другий етап – період тривалістю 10 тижнів з моменту надходження дітей в групу.

Третій етап – підведення підсумків адаптаційного періоду.

В ході дослідження ми поставили завдання здійснити добір і перевірку ефективності впровадження ряду форм роботи з дітьми і їх батьками, рівень впливу цієї роботи на успішну адаптацію дітей раннього віку до закладу

дошкільної освіти. Ми припустили, що основна роль тут належить педагогам і батькам, їхній взаємодії.

Робота педколективу закладу дошкільної освіти з батьками передбачає виконання таких завдань: надати батькам детальну інформацією про роботу закладу дошкільної освіти; виявити інтереси і потреби сімей, індивідуальні особливості та звички дітей; ознайомити батьків з особливостями проходження дітьми адаптаційного періоду; вчити батьків способам підготовки дитини до закладу дошкільної освіти; формувати у батьків вміння вибудовувати позитивні взаємини з дитиною в адаптаційний період; формувати довірливі відносини між батьками і співробітниками закладу дошкільної освіти.

Форми роботи з батьками пропонуємо нижче.

День відкритих дверей, організований спеціально для батьків. Проводиться екскурсія по закладу дошкільної освіти, батькам надається можливість відвідати заняття фахівців, які будуть працювати або вже працюють з їхніми дітьми (вихователь ясельної групи, музичний керівник, інструктор з фізичного виховання, логопед), поспостерігати за проведенням режимних моментів. З батьками проводять бесіди керівник ЗДО, методист, медичні працівники з метою ознайомлення з освітньою програмою, правилами відвідин дитячого садка, правами і обов'язками батьків, правами дітей, режимом дня, прикладом меню. Організовується знайомство батьків з педагогами, які планують набір дітей раннього віку, з умовами перебування дітей в групі раннього віку.

Організація міні-бібліотеки для батьків, в якій є необхідна література з даної проблематики, а у батьків є можливість взяти цікаву для них книгу додому.

Анкетування батьків з метою вивчення інтересів і потреб сімей, вивчення індивідуальних особливостей дітей, їх звичок; вивчення ступеня підготовленості дитини до відвідування закладу дошкільної освіти; особливостей взаємин батьків і дітей.

Організація дитячо-батьківських проєктів. Така проєктна діяльність необхідна для формування довірливих відносин між педагогами та батьками. Вони оформлюються як членами сім'ї, так і спільно з вихователями. Орієнтовна тематика проєктів: «Моя дитина унікальна», «Дружня родина», «Дорогою в дитячий садок», «Мої перші дні в дитячому садку», «Вихідний в колі сім'ї», «Як я люблю відпочивати». Подібні проєкти виконуються систематично (приблизно раз на один-два місяці).

Індивідуальні консультації. Консультування батьків проводиться вихователем з метою своєчасного аналізу і коригування проходження адаптаційного періоду кожною конкретною дитиною. Питання, що розглядаються під час консультацій, виникають в ході індивідуального спостереження за дітьми або за запитамі батьків.

Підгрупові консультації. Проводяться вихователями із запрошенням фахівців закладу дошкільної освіти. На подібні консультації запрошується група батьків зі схожими проблемами у дітей.

Батьківські збори, під час яких вирішуються загальні проблеми та питання.

«День сім'ї». Його мета – розвиток інтелектуальної та творчої ініціативи дітей і дорослих; рефлексія результатів взаємодії дітей, батьків і вихователів. Попередньо проводиться спільне виготовлення дітьми і батьками родинних гербів. Діти і батьки розповідають про свою сім'ю.

Організація підготовки дитини до відвідування закладу дошкільної освіти через спільну з батьками діяльність. Дається завдання поділитися сімейним досвідом з організації того чи іншого виду спільної діяльності з дитиною вдома (гра, читання, прогулянка, рухові вправи, відпочинок). Батьки діляться досвідом, а вихователь або психолог дають консультації про важливість спільної діяльності дорослого і дитини. В рамках таких занять розширюються можливості розуміння батьками своєї дитини, створюються умови для вироблення нових навичок взаємодії. В свою чергу, це дозволить дитині ідентифікуватися з досвідом близького дорослого, безболісно

відокремитися від нього, поступово увійти в соціум і легше адаптуватися до закладу дошкільної освіти.

Використання скарбнички консультативних матеріалів. Це велика добірка матеріалів для батьків з усіх аспектів адаптації дітей раннього віку. Дані матеріали зберігаються в методичному кабінеті і можуть бути використані на інформаційних стендах; для самостійного індивідуального прочитання, як батьками, так і педагогами, при підготовці до нарад і батьківських зборів. У скарбничку входять приклади спільних ігор батьків і дітей, рекомендації щодо доречної поведінки дорослих в зазначений період.

Для того, щоб дитина не відчувала емоційного дискомфорту, вона, насамперед, повинна почуватися в безпеці та бути максимально захищеною. Тому вважаємо за необхідне дотримання наступної умови – зняття психоемоційного напруження у дитини. Виходячи з цієї умови, робота з дітьми повинна забезпечувати виконання таких завдань: створити емоційно-сприятливу атмосферу в групі; сформувати у дітей позитивну установку на заклад дошкільної освіти; познайомити вихованців один з одним і допомогти їм зблизитися; сформувати у них почуття впевненості; знизити рівень тривожності; познайомити дітей з деякими фахівцями закладу дошкільної освіти.

Спільна діяльність дорослих і дітей раннього віку ділиться на ряд етапів:

- 1) встановлення емоційного контакту з дітьми (найлегше це зробити за допомогою ігрових ситуацій);
- 2) залучення дітей до організації ігрового середовища: вихованці починають орієнтуватися в просторі своєї групи, дізнаються назви і місце розташування предметів;
- 3) педагог, виконуючи дії, ставить завдання формування раціональних дій дітей, попередньо продумує, який спосіб дії покаже дітям, вибирає спосіб, найбільш прийнятний і раціональний, тобто який приводить до найкращого результату при найменших фізичних і нервових витратах;

4) різноманітність спільної діяльності вихователя і дітей.

На нашу думку, успішній адаптації сприяє допомога дитині у встановленні адекватних відносин із ровесниками та іншими дорослими. Нижче названі форми роботи та види діяльності з дітьми.

Свято знайомства. У святі беруть участь педагоги, діти та батьки дітей. Вихователі зустрічають дітей і батьків, запрошують в групу, проводять міні-екскурсію приміщенням, показують іграшки, знайомлять з іншими вихованцями, розповідають про те, що вони роблять, проводять ігри, спрямовані на знайомство дітей, батьків і педагогів. Потім дитині дають можливість для самостійного огляду групи й іграшок, в цей час вона придивляється до дітей і вихователів. Наприкінці вихователі й діти запрошують новачка прийти до них завтра і дарують на пам'ять невеличкий подарунок (дитячий малюнок, картинку, повітряну кульку).

Стенд «Моя сім'я». Такий стенд оформлюється з метою створення ефекту присутності родини. Він розміщений на рівні очей, на ньому використані сімейні фотографії кожної дитини. Наявність такого стенду в групі дозволяє дітям у найбільш складні моменти підійти до нього, подивитися на знайомі фотографії, що сприяє зняттю емоційної напруги.

Організація спільних спеціальних ігор. Це ігри, метою яких можуть бути: зближення дітей один з одним і вихователем, на освоєння довкілля, на знайомство з персоналом закладу дошкільної освіти, на формування навичок самообслуговування і т.д.

Заняття. Такі заняття виконують завдання ознайомлення вихованців з соціальним і предметним довкіллям, розвиток навичок спілкування, різних видів діяльності тощо.

Використання казок, забавлянок, віршів, оповідань під час занять, режимних моментів, самостійної діяльності дітей.

На нашу думку, буде доречним використання також пальчикових ігор, що сприяють психічному розвантаженню дітей, адже вони супроводжуються веселими віршиками та забавлянками, які можуть на певний час замінити

пригнічений емоційний стан на позитивний. Також за допомогою такого роду ігор діти удосконалюють свої акторські та творчі здібності, розвивають увагу, образне мислення, дрібну моторику рук, мовлення.

Згладити адаптаційний період допоможуть ігри, спрямовані на емоційну взаємодію дитини з дорослими. Емоційне спілкування виникає на основі спільних дій, які супроводжуються посмішкою, ласкою, інтонацією, проявом турботи до кожної дитини. Основне завдання ігор з дітьми в адаптаційний період – налаштувати довірливі стосунки з кожною дитиною, подарувати хвилини радості, викликати позитивне ставлення до закладу дошкільної освіти.

Одним із засобів, що сприяє груповій психокорекції, встановленню контакту, зняття напруги, здійснення зворотного зв'язку та налаштування емоційного стану дитини, є психогімнастика. У вузькому сенсі вона трактується як гра, етюд, в основі яких лежить використання рухової експресії як головний засіб комунікації в групі. Крім того, вона включає в себе різні види діяльності (мовленнєву, театралізовану, танцювальну, ігрову) та містить в своєму арсеналі різнопланові засоби корекції і способи взаємодії з собою та іншими.

Нижче подаємо розроблену систему роботи вихователів для полегшення проходження адаптаційного періоду дітей раннього віку в групах закладу дошкільної освіти (табл. 1).

Таблиця 1

Тематичне планування занять в адаптаційний період
дітей раннього віку

№ з/п	Тема	Мета	Перелік форм роботи, вправ
1.	«Будьмо знайомі!»	Формувати у дітей елементарне усвідомлення власного «Я»; навчати орієнтуватися у	1. Пісня «Потанцюймо веселіше». 2. Гра «Ми знайомимось». 3. Вірш М. Познанської

		визначенні протилежної статі; розвивати елементарні навички спілкування; виховувати позитивне ставлення до довкілля.	«Новачок Тарас». 4. Обговорення вірша. 5. Гра-імпровізація «Печу, печу хлібчик». 6. Рефлексія.
2.	«Я – дитинонька маленька»	Продовжувати формувати у дітей уявлення про себе, власне «Я» та позитивне світосприймання; розвивати свідомість дитини та пізнавальний інтерес до людей, що її оточують; прищеплювати елементарні вміння орієнтуватися в суспільстві.	1. Показ та обговорення сюжетних малюнків до теми заняття: «Дівчинка спить», «Дівчинка поливає квіти», «Хлопчик снідає», «Дівчинка робить зарядку», «Хлопчик складає іграшки». 2. Д/г «Хто я? Який я?». 3. Гра «Мої улюблені іграшки». 4. Гра «Одягни ляльку». 5. Рефлексія.
3.	«Наш дитсадок – найкращий»	Ознайомити дітей з основними приміщеннями дитячого садка та їх призначенням; виховувати у дітей позитивне ставлення до дитячого садка, вміння поводитися в колективі; визначити рівень адаптації дітей у групі.	1. Вірш Г. Гриненко «Як в садочку нашому добре жити!». 2. Екскурсія приміщеннями групи (читання віршиків про них). 3. «Гра із зайчиком». 4. Рефлексія.
4.	«Навчаємося вітатися»	Збагачувати словник дітей, навчити	1. Сюрпризний момент. 2. Д/г «Привітаємося з

		використовувати в мовленні зменшувально-пестливі форми; розвивати спритність, удосконалювати координацію рухів дітей, комунікативні навички; виховувати повагу до інших.	лялькою Танею». 3. Гра «Назвемо всіх ласкаво». 4. Вірш М. Познанської «Здрастуй, хлопчику маленький!». 5. Рефлексія.
5.	«Ох і гарна в нас кімната»	Формувати у дітей уміння поводитися в колективі та моральні якості; розвивати спостережливість, зорову та слухову увагу; виховувати позитивне ставлення до дитячого садка, слухняність.	1. Вірш «Групова кімната». 2. Д/г «Яка у нас кімната?» 3. Д/г «А що є в нашій кімнаті?». 4. Вірш Т. Коломієць «Стоїть новий будинок». 5. Рефлексія.
6.	«Гарний у діток майданчик»	Поглибити знання дітей про територію дитячого садка; ознайомити з особливостями роботи двірника; розвивати спостережливість, увагу; виховувати у них пошану до праці дорослих.	1. Сюрпризний момент. 2. Бесіда. 3. Д/г «Так чи ні?». 4. Вірш «Двірник». 5. Рефлексія.

7.	«Іграшки в моєму садочку»	Навчити дітей гратися іграшками; розвивати фантазію, зоровий аналізатор, тактильні відчуття; виховувати товарииськість, доброзичливість, уміння поводитися в колективі.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Вірш «Привітаймося». 2. Гра «Яка це іграшка?». 3. Гра «Іграшки тверді й м'які». 4. Д/г «Хто сховався?». 5. Вірш Г. Чорнобицької «М'ячик». 6. Р/г «Веселий м'ячик». 7. Рефлексія.
8.	«Зростаємо охайними»	Познайомити дітей з предметами гігієни та їх призначенням; розвивати мовленнєве дихання; навчити вправлятися в звуконаслідуванні; виховувати охайність, акуратність, культурно-гігієнічні навички.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Бесіда. 2. Мовленнєва гімнастика 3. Вірші про предмети гігієни. 4. Вірш Г. Бойко «Здоровим будь». 5. Рефлексія.
9.	«Хто піклується про діток?»	Закріпити знання дітей про роботу працівників дитсадка; розвивати мовлення дітей, активізувати вживання дієслів; виховувати повагу до праці дорослих, доброзичливість, бажання допомогти іншим.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Д/г «Хто це?». 2. Д/г «Кому що потрібно для роботи?». 3. Вірш «Малі помічники». 4. Д/г «Яка наша няня?». 5. Рефлексія.
10.	«Запросимо»	Продовжити навчати	<ol style="list-style-type: none"> 1. Розгляд іграшок.

	іграшки в гості!»	дітей орієнтуватися в груповій кімнаті, називати іграшки, визначити серед них потрібну; розвивати мовлення, закріпити у словнику узагальнююче слово «іграшки», активізувати вживання дієслів; виховувати товариськість, уміння поводитися в колективі.	<ol style="list-style-type: none"> 2. Гра «Запрошення». 3. Р/г «Знайди ляльку». 4. Рефлексія.
11.	«Наведемо всюди лад»	Навчати дітей відповідати на запитання; розвивати дрібну моторику рук, увагу, усне мовлення; збагачувати словник дітей; виховувати повагу до інших.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Гра «Чарівна торбинка». 2. Бесіда. 3. Пальчикова гімнастика «Пальчик, пальчик, що робив?». 4. Рефлексія.
12.	«У нас в гостях лялька Марійка»	Продовжити формувати вміння спілкуватися, закріпити уявлення про основні частини тіла людини та предмети одягу; розвивати спостережливість, слухову та зорову увагу, пам'ять; виховувати товариськість,	<ol style="list-style-type: none"> 1. Сюрпризний момент. 2. Читання віршиків про частини тіла (діти їх показують). 3. Гра «Одягнемо ляльку». 4. Рефлексія.

		доброзичливість, дбайливе ставлення до іграшок.	
13.	«Весело гратися малятам»	Розширити уявлення дітей про іграшки, що оточують їх, про види іграшок та їхні особливості; вчити дітей орієнтуватися у просторі; розвивати емоційне спілкування, мислення.	1. Сюрпризний момент. 2. Д/г «Такі різні іграшки». 3. Р/г «Кого назвали, той і ловить». 4. Д/г «Де наша киця?». 5. Рефлексія.
14.	«Є в нас кубики чудові»	Продовжувати ознайомлення дітей з іграшками, зокрема кубиками; уточнити уявлення дітей про основні кольори та розмір предметів; навчати дітей уважно розглядати малюнок, відповідати на запитання за її змістом; розвивати спритність, увагу, удосконалювати координацію рухів.	1. Вірш Г. Чорнобицької «Збудую хатку». 2. Д/г «Що в мішечку?». 3. Р/г «Хто у домі буде жити?». 4. Розгляд картини «Діти граються кубиками». 5. Рефлексія.

Висновки та перспективи подальших наукових розвідок. Адаптація дітей раннього віку до умов закладу дошкільної освіти є дуже складним для них періодом: відсутність поруч близьких людей, нове соціальне і предметне

середовище, вимоги до поведінки, режим гігієнічних процедур і навчання викликає ряд фізіологічних, психічних і поведінкових реакцій. Однак перебіг цього процесу можна зробити набагато м'якшим і ефективнішим, впроваджуючи в практику систему взаємодії усіх учасників – педагогічного колективу, дітей і їх батьків та інших близьких людей. Ця взаємодія включає різноманітні організаційні форми та засоби, у тому числі спеціально розроблені заняття з використанням ігрових методів, забавлянок, літературних творів та різноманітних видів діяльності вихованців.

Враховуючи вразливість дітей даного вікового періоду, залишається значне поле для пошуку способів реалізації підходів до адаптації в закладах освіти з урахуванням індивідуальних психічних особливостей вихованців.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Базовий компонент дошкільної освіти. (2012). К. : Видавництво. (Basic component of preschool education (2012). Kyiv : Vydavnytsvo).
2. Буре, Р. Н. (2004). Социальное развитие ребенка. М. : Мозайка-Синтез. (Bure, R. N. (2004). Social development of the child. Moskow : Mozaika-Sintez).
3. Все про адаптацію. (2004). Спецвипуск газети «Психолог». (All about adaptation (2004). Special issue of the newspaper "Psychologist").
4. Гурковська, Т. Л. (2008). Новачок у дитячому садку. К. : Шкільний світ. (Gurkovska, T. L. (2008). Newcomer in the kindergarten. Kyiv : Shkilnyi svit).
5. Заїка, Н. (2018). Супровід новачків: організуємо роботу. Практичний психолог: дитячий садок, 5, 4-7. (Zaika, N. (2018). Support for newcomers: organize work. Practical psychologist: kindergarten, 5, 4-7).
6. Захарова, Н. (2006). Адаптація дітей до дитсадка. Дошкільне виховання, 4, 8-10. (Zakharova, N. (2006). Adaptation of children to kindergarten. Preschool education, 4, 8-10).
7. Захарова, Н. (2010). Адаптація дітей дошкільного віку до сучасного соціального простору. Донецьк : Ноулідж. (Zakharova, N. (2010). Adaptation of preschool children to the modern social space. Donetsk : Knowledge).
8. Кравчук, Л. (2013). Особливості шкільної адаптації першокласників. Сучасна школа України, 9 (261), 4-17. (Kravchuk, L. (2013). First-graders' features of school adaptation. Modern school of Ukraine, 9 (261), 4-17).
9. Маковецька, Н. В. (2001). Увага адаптації. Дошкільне виховання, 12, 13-14. (Makovetska, N. V. (2001). Attention to adaptation. Preschool education, 12, 13-14).
10. Максеменко, С. К. (2003). Адаптація дитини до школи. К. : Мікрос СВС.

- (Maxemenko, S. K. (2003). Adaptation of children to school. Kyiv : Micros SVS).
11. Маценко, Ж. (2003). Незабаром у дитячий садок: особливості психолого-педагогічного підходу до дітей, що вступають до дошкільного закладу. Психолог, 17, 2-10. (Matsenko, Zh. (2003). Coming soon to kindergarten: features of psychological and pedagogical approach to children entering preschool. Psychologist, 17, 2-10).
 12. Новачок у дитсадку: психолого-педагогічний супровід (2018). Лектор Гурковська, Т. р. Режим доступу: <https://naseminar.com.ua/seminar/267-novachok-u-ditsadku-psihologo-pedagogchniy-suprovd-15-godini> (Newcomer in the kindergarten: psychological and pedagogical supporting (2018). Lector Gurkovska, T. Retrieved from <https://naseminar.com.ua/seminar/267-novachok-u-ditsadku-psihologo-pedagogchniy-suprovd-15-godini>
 13. Шаталова, О. В. (2013). Адаптація дітей раннього віку до умов дитячого навчального закладу. Проблеми екстремальної та кризової психології. (с. 325-331). (Shatalova, O. V. (2013). Adaptation of early age children to the conditions of a children's educational institution. Problems of extreme and crisis psychology. (pp. 325-331)).

Гаврило Е. И. Система работы по успешной адаптации детей раннего возраста в учреждении дошкольного образования

Аннотация. Цель статьи – выбрать эффективные формы и средства работы педагогического коллектива по успешной адаптации детей раннего возраста к условиям учреждения дошкольного образования. Адаптация как психолого-педагогическая проблема находится в центре внимания многих исследователей, ее определяют как: физиологическое приспособление систем организма к новым условиям; перестройку психических процессов; организацию социального взаимодействия с другими участниками группы. У детей раннего возраста в начале пребывания в учреждении дошкольного образования возникает потребность во всех названных изменениях. Отсутствие рядом близких людей, новая социальная и предметная среда, требования педагогов к поведению, режим гигиенических процедур и обучения вызывает ряд физиологических, психических и поведенческих реакций у ребенка. Однако ход этого процесса можно сделать гораздо мягче и эффективнее, внедряя в практику систему взаимодействия всех участников – педагогического коллектива, детей и их родителей и других близких им людей.

Система организации адаптации включает три этапа, охватывая также подготовку и детей, и родителей к посещению заведения дошкольного образования, и послеадаптационный период, во время которого подводятся итоги течения привыкания ребенка к новым условиям. Система работы педагогического коллектива учреждения начинается с сотрудничества с родителями: предоставление им достаточной информации о правилах функционирования УДО и ожидаемых проявлениях в здоровье и поведении ребенка. В данной статье предложен тематический

план занятий, призванных облегчить адаптацию детей раннего возраста к условиям учреждения дошкольного образования, где указано задачи каждого занятия и конкретные виды деятельности для их выполнения.

Ключевые слова: дети раннего возраста, адаптация, учреждения дошкольного образования, формы сотрудничества с родителями, занятия в группах раннего возраста.

Havrylo O. I. System of work on successful adaptation of early age children in preschool educational institution

Summary. *The purpose of the article is to choose effective forms and means of the teaching staff's work for the successful adaptation of early age children to the preschool educational institution. Adaptation as a psychological and pedagogical problem is the focus of many researchers. It is defined as: physiological adaptation of organ systems to new conditions; restructuring of mental processes; organization of social interaction with other group members. Early age children at the beginning of their stay in a preschool institution need all these changes. Absence of close people, new social and subject environment, teacher's requirements to behavior, a regime of hygienic procedures and classes causes a number of physiological, mental and behavioral reactions of children. However, this process can be made much softer and more effective by putting into practice the system of interaction of all participants (pedagogical staff, children and their parents and other relatives). This interaction involves a variety of organizational forms and tools.*

The system of adaptation has three stages, including the preparation of both children and parents to attend kindergarten and post-adaptation period, during which the results of the child's habituation to new conditions are summed up. The system of work of the pedagogical staff of the institution begins with cooperation with parents: providing them with sufficient information about the rules of function of the institution, the expected manifestations of the child's health and behavior. The forms providing to the above mentioned are: consultations (individual and group ones); parent meeting; reference literature library; Open Day and Family Day; questionnaires; joint projects. To create a comfortable environment for newcomer, need to use interesting forms and means (joint projects with parents, games, special classes, stands, holidays, etc.). It is recommended to use games, nursery rhymes, poems and stories during the day. This article proposes a thematic plan of classes designed to facilitate the adaptation of early age children to the conditions of preschool education.

Key words: *early age children, adaptation, preschool institutions, forms of cooperation with parents, classes in early age groups.*